

1. Η ΕΛΛΑΔΑ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΤΑ ΠΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ_ΤΕΧΝΕΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .28/11/2010 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .28/11/2010

Σελίδα: 6

ΕΝΑ ΒΛΕΜΜΑ

Του ΝΙΚΟΥ Γ. ΞΥΔΑΚΗ

Η Ελλάδα διδάσκει τα παθήματά της

Στους Διαλόγους των Αθηνών, που οργάνωσε το Ίδρυμα Ωνάση, κατά την έναρξή του ετέθησαν ενδιαφέροντα ερωτήματα για το πώς η αρχαιοελληνική κληρονομιά μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην ανάγνωση του παρόντος. Η τραγωδία, η ιστοριογραφία, η ρητορική, η φιλοσοφία, η δημοκρατική πράξις προσφέρουν πλούσιο οπλοστάσιο εννοιών και στοχασμού, εντοπιζόμενα όλα στον πυρήνα του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Ιδίως στην εποχή της βαθιάς και διαρκούς κρίσης που διανύουμε, έννοιες όπως Υβρις, Νέμεσις, Κάθαρσις, Λόγος, Μέτρο, Μέτοικος, Ικέτης, Ξένος, Μήτις κ.λπ., πυρηνικές όχι μόνο στην τραγωδία, αλλά και στο έπος και στη ρητορική και στη φιλοσοφία, μάς βοηθούν να ξαναδούμε τον καιρό μας,

*Από μάθημα ηρωισμού
για τη ρομαντική Ευρώπη
του 19ου αι., μάθημα
εξευτελισμού και υποταγής
για τη μεταμοντέρνα
Ευρώπη του χρήματος
στον 21ο αιώνα.*

τις αντινομίες των κοινωνιών, τις ανεπάρκειες των πολιτικών συστημάτων, το ηθικό έλλειμμα, τις ιδεοληψίες που παραμερίζουν βίαια τον αναστοχασμό.

Οι ομιλητές, και ιδίως ο κινηματογραφούμενος σπουδαίος Γερμανός δημιουργός του θεάτρου, ο Πέτερ Στάν, επισήμαναν ότι η τραγωδία, ως αναστοχασμός της ανθρωπίνης κατάστασης, μάς βοηθάει να αντέξουμε την ανθρωπινή μοίρα, σαν γενναίοι, σαν ήρωες, και επιπλέον μάς βοηθάει να δούμε τον κόσμο πολιτικά: εγγεγραμμένο στη μακρά διάρκεια αλλά και στο ενοχλητικό, κάποτε αμείλικτο, παρόν.

Αστείρευτη δεξαμενή σοφίας, λοιπόν, και διαρκές όφελος, η αρχαίων ονομάτων επίσκεψις. Τι γίνεται όμως με τα νεότερα ονόματα, τα σημερινά; Τι γίνεται με τη σύγχρονη Ελλάδα; Τι μάθημα έχει να προσφέρει στη συγγενή της Ευρώπη, στον κόσμο, η Ελληνική Δημοκρατία του 2010, ευρισκόμενη σε βαθιά οικονομική κρίση, μα και σε κρίση αυτοαναγνώρισης, κρίση ταυτότητας και προσανατολισμού;

Η κρίση της, το πάθημά της, είναι το μάθημα που μπορεί να προσφέρει. Το 'χει ξαναπροσφέρει αυτό το μάθημα στην Ευρώπη: σε όλη τη νεότερη ιστορία, από τον Αγώνα του '21 έως τη Μικρασιατική Καταστροφή, τον Πόλεμο του '40 και την Κατοχή, έως τη μοντέρνα δικτατορία του 1967, η Ελλάδα προσφέρει στους λαούς και στα έθνη της Ευρώπης το μαρτύριό της, τον αγώνα της, την ντροπή, την ήττα της και την καταστροφή της, σαν παράδειγμα, προς μίμηση ή προς αποφυγή.

Πρόσφερε ένα μάθημα ηρωισμού. Το Μεσολόγγι ίδρυσε τη νεότερη Ελλάδα στα μάτια του Σολωμού και στα μάτια του Μπάιρον, και ταυτόχρονα έδωσε υπό-

σταση στη ρομαντική σύλληψη της ελευθερίας, του έθνους, της μάχης με την τυραννία, υποστασίωσε την είσοδο στη νεωτερικότητα, με τρόπο δραματικό, τον τρόπο κατά τον οποίο ζωγράφιζαν το νεότερο πολιτικό ο Γκόγια και ο Ντελακρουά, οι μεγάλοι ρομαντικοί.

Στην ώριμη μετανεωρική, τύχη χαλεπή φέρνει πάλι την Ελλάδα ως δύναμη παράδειγμα. Το πάθημά της οφείλεται εν πολλοίς στην ίδια, δηλαδή στους ανθρώπους της, αλλά και στην ευρωπαϊκή, διεθνή παθογένεια. Την αφροσύνη, την απληστία, την Υβριν δεν την διέπραξαν μόνο οι Έλληνες, αυτονομημένοι και ανέπαφοι από την εξεφρενη κυκλοφορία κεφαλαίων και τον ραγδαίο μετασχηματισμό του καταμερισμού εργασίας, από τη λήξη του διπολικού κόσμου και την αναδιανομή σφαιρών επιρροής και αγορών. Η ασήμαντη οικονομική Ελλάδα, μονοψήφιο ποσοστιαίο του ΑΕΠ της Ευρωζώνης, διά του τρόπου καταρρεύσεως και της ηρωϊκής της, λειτουργεί και πάλι ως παράδειγμα. Προς ονειδισμό και αποφυγή. Από τέτοια διαδικασία ενοχοποίησης, κλείσις και αυτολοιδορίας πέρασαν οι Έλληνες προτού τεθούν υπό επιτήρηση και υποθηκεύσουν την εθνική τους κυριαρχία.

Εξι μήνες αργότερα, την τύχη της Ελλάδος φαίνεται να ακολουθούν και άλλες χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας, οι μικρές Ιρλανδία, Πορτογαλία, ενώ πιέζεται η μεγάλη Ισπανία, ακόμη και το Βέλγιο, έδρα της κλονιζόμενης ευρωπαϊκής ομοσπονδίας. Ιδού, λοιπόν, το ελληνικό μάθημα: οι αδύναμοι φορείς του ισχυρού νομισματός, αδύναμοι τροφοδότες πλέον των βορείων πλεονασμάτων, μετατρέπονται σε παρίες. Η ευρωπαϊκή ιδέα, μια πρωτοφανής ιστορικά ένωση ελευθέρων κρατών, φτιαγμένη για να αποτρέψει πολέμους σαν του 20ού αιώνα, υπονομεύεται από την απληστία, τις ιδεοληψίες, την κατίσχυση του χρήματος επί της πολιτικής, των υπερεθνικών τραπεζών επί των εθνικών κυβερνήσεων.

Το στερεότυπο της ατίθασης, πονηρής, «ανατολικής» Ελλάδος, που δολίως και χαριστικά εισήλθε στο ευρωπαϊκό κλαμπ, ήταν πρώτης τάξεως παράδειγμα προς αποφυγή. Τόσο ισχυρό στερεότυπο που το πίστεψαν και οι ίδιοι οι Έλληνες, και όχι μόνο το πίστεψαν αλλά επαναπαύθηκαν στο οριενταλιστικό στερεότυπο και έκαναν τα πάντα για να το ενισχύσουν, κατατρώγοντας τον δημόσιο χώρο, τους εθνικούς πόρους, το συλλογικό φρόνημα. Επισπεύδοντας τη χρεοκοπία και την υποδούλωση.

Δι' ελέου και φόβου περαίνουσα, των τοιούτων παθημάτων κάθαρση... Ιδού το εκκρεμές: από μάθημα ηρωισμού για τη ρομαντική Ευρώπη του 19ου αι., μάθημα εξευτελισμού και υποταγής για τη μεταμοντέρνα Ευρώπη του χρήματος στον 21ο αιώνα. Η Ελλάδα πάλι διδάσκει τα παθήματά της. Έως την κάθαρση.

www.vlemma.gr

2. Η ΔΙΚΗ ΣΟΥ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ_ΒΙΒΛΙΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 28/11/2010 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 28/11/2010

Σελίδα: 2

Η δική σου ταυτότητα

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΥΝΑΧΗΣ
nbak@dolnet.gr

«Ταυτότητα και Διαφορά» ήταν το θέμα της πρώτης εκδήλωσης του διεθνούς συνεδρίου «Οι Διάλογοι των Αθηνών» που διοργάνωσε το Ίδρυμα Ωνάση για να εγκαινιάσει τη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών στη Λεωφόρο Συγγρού. Στην εκδήλωση κυριάρχησαν ιστορικές προσεγγίσεις, γεγονός εξαιρετικά χρήσιμο αν σκεφτούμε ότι πολλές από τις σύγχρονες διαμάχες για την ταυτότητα, τη διαφορά, το «εμείς», για το «άλλοι» εγγράφονται στην Ιστορία ή νομιμοποιούνται μέσα από την επίκληση της Ιστορίας και των κατά καιρούς κυρίαρχων ιστορικών παραδειγμάτων. Μερικά παραδείγματα.

Πριν από λίγες ημέρες ο καγκελάριος Ανγκελα Μέρκελ, μιλώντας στη νεολαία του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος, δήλωσε ότι το *multikulti*, η πολυπολιτισμικότητα, απέτυχε. Είπε: «Ζούμε δίπλα δίπλα, αλλά αυτή η προσέγγιση

απέτυχε. Αισθανόμαστε συνδεδεμένοι με τις χριστιανικές αξίες. Οποιοσ δεν το δέχεται αυτό, δεν έχει θέση εδώ». Ετσι ο καγκελάριος προσδιόρισε το «εμείς» σε σχέση με το «άλλο», χρησιμοποιώντας ως σημείο διάκρισης τη θρησκευτική ταυτότητα της Ευρώπης. Ταυτόχρονα ταύτισε την ιδιότητα του πολίτη με μια πολιτισμική ταυτότητα, προκαλώντας μας να ισχυριστούμε ότι μεγάλος αριθμός κοινωνιών μεγεθύνουν τις διαφορές προκειμένου να τις κάνουν ασύμβατες με μια κοινή συλλογική ζωή.

Η εθνική ταυτότητα είναι επίσης το επίκεντρο της μεγάλης διαμάχης στη Γαλλία γύρω από το σχέδιο του προέδρου Σαρκοζί για τη δημιουργία του «Maison de l'Histoire de France». Εδώ μια πολιτική ηγεσία καταφεύγει σε εργαλειοτική χρησιμοποίηση της Ιστορίας και του εθνικού παρελθόντος προκειμένου να δικαιολογήσει τη δημιουργία ενός χώρου εθνικής ταυτότητας όπου ο πολίτης μπορεί να ανα-

γνωρίσει την ψυχή του και τις ρίζες του.

Η διαμάχη για τη Μαύρη Αθηνά και την Κλεμμένη Κληρονομιά, γύρω από το θέμα αν η καταγωγή της ελληνικής σκέψης είναι από την Αφρική, μολονότι χρονολογείται από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, επικαιροποιείται διαρκώς, κάθε φορά που πρέπει να γίνει λόγος για φυλή, φυλετισμό, αποαποικιοποίηση κτλ. Η διαμάχη αυτή δείχνει πώς μια θεωρία για την Ιστορία μετατρέπεται σε διαμάχη για τη φυλή και την ταυτότητα και πώς το στοιχείο της φυλής ταυτίζεται με το στοιχείο της γνώσης. Η διαμάχη δημιουργήσε, όπως ξέρουμε, νέες αφηγήσεις και την πεποίθηση ότι κάθε αφήγησή έχει την ίδια αξία με μια άλλη, ανεξαρτήτως της γνωσιολογικής ή της επιστημολογικής τεκμηρίωσής της.

Στο επίπεδο της pop κουλτούρας, η ταινία «300», βασισμένη σε ομότιτλο graphic novel, όπου η μάχη των Θερμοπλών και η αντίθεση

δύο κόσμων, της Δύσης και της Ανατολής, εγγράφεται στη σημερινή αντιπαράθεση Δύσης-Ανατολής, ειδικότερα Ηνωμένων Πολιτειών και Ιράν, προκάλεσε τεράστια συζήτηση. Την ταινία αυτή οικειοποιήθηκαν σε όλον τον κόσμο, και στην Ελλάδα, οργανώσεις της άκρας Δεξιάς και οπαδοί της φυλετικής ανωτερότητας.

Οι διαμάχες αυτές αναπαράγονται από τα Μέσα Ενημέρωσης, τόσο τα παραδοσιακά όσο και τα νέα μέσα της κοινωνικής δικτύωσης, αποκτούν με τη σειρά τους τη δυναμική αυτόνομων αφηγήσεων, που αποκρυσταλώνονται από το αρχικό τους πλαίσιο και διαχέονται ως γενικές πεποιθήσεις ή γενικές παραδοχές. Και είναι αυτές οι αφηγήσεις που πολλές φορές κυριαρχούν, επηρεάζουν ή και κατευθύνουν τον δημόσιο διάλογο.

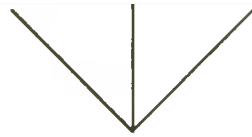
ΥΓ.: Το κείμενο αυτό στηρίζεται στην εισήγηση του υπογράφοντος στο συνέδριο «Οι Διάλογοι των Αθηνών».

3. ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ_ΒΙΒΛΙΑ

Ημ. Έκδοσης: . . .28/11/2010 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .28/11/2010

Σελίδα: 2

post-it

ΤΗΣ

ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ

Συγγραφέως, καθηγήτριας
Ψυχολογίας στο Πάντειο

Διάλογοι των Αθηνών

Αν όπως όλα δείχνουν η οικονομική κρίση που διανύουμε εξελίσσεται και σε μια βαθύτατη πολιτισμική κρίση όπου όχι μόνο το εισόδημα αλλά και ο στοχασμός και η σκέψη κινδυνεύουν να συρρικνωθούν, τότε οι «Διάλογοι των Αθηνών» του Ιδρύματος Ωνάση λειτουργούν ως ένα ισχυρό αντίδοτο.

Ενας διεπιστημονικός διάλογος με κοινές και διαφορετικές θέσεις, στον οποίον χάριν μιας πρωτόγνωρης τηλε-τεχνολογίας χιλιάδες άνθρωποι από όλη την υφήλιο συμμετέχουν, φέρνει στο προσκήνιο μια άλλη Ελλάδα. Ο στοχασμός, η απορία, το άνοιγμα στον άλλον, με άλλα λόγια η αναζήτηση της Αλήθειας, παραμένουν τα στοιχεία που συνδέουν το ιστορικό παρελθόν της χώρας μας με τη δυνατότητα ενός μεταμορφωμένου παρόντος και την ελπίδα ενός καλύτερου μέλλοντος.

